

Nulägesbeskrivning social hållbarhet

Denna nulägesbeskrivning är ett komplement till utkastet till program för social hållbarhet och syftar till att ge en översiktlig bild av det arbete som har gjorts och pågår i Umeå kommun i relation till social hållbarhet, och som programmet bygger vidare på.

Den knyter därmed an till programmet och dess struktur som har fem föreslagna utvecklingsområden. Vidare innehåller dokumentet hänvisningar till de rapporter som är framtagna av Umeå kommun, och i vissa fall relevanta rapporter från andra aktörer, som har statistik och fördjupad information inom programmets föreslagna utvecklingsområden. Endast referenser till rapporter från de tre senaste åren, och som har specifik data och statistik för Umeå kommun och finns publikt tillgängliga, finns med i denna sammanställning.

När en slutlig version av programmet för social hållbarhet är antaget av kommunfullmäktige är en möjlig framtida utveckling att ta fram indikatorer för en nulägesanalys utifrån programmets utvecklingsområden.

Nulägesbeskrivning av Umeå kommuns arbete med social hållbarhet

Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Det finns idag en stor kunskap och lång erfarenhet kring arbete med sociala frågor, exempelvis jämställdhetsarbete och brottsförebyggande arbete. Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas av EU-kommissionen som den socialt mest hållbara regionen i Europa i sitt *European Social Progress Index*.

Sverige är ett av de länder i världen med högst tillit mellan människor, och Umeå ligger i topp i nationella mätningar. Ett starkt förenings- och kulturliv är en bidragande orsak. När en kommun har hög tillitsgrad märks det genom att fler deltar i påverkansprocesser som demokratiska val, föreningsliv och annat. Stora skillnader i livsvillkor mellan medborgare riskerar å andra sidan att leda till en minskad tillit.

Dokumentnamn: Nulägesbeskrivning social hållbarhet		
Dokumentansvarig: Annika Dalén, utvecklingsstrateg, övergripande planering		Dokumentdatum: 2020-11-17
Godkänd av:	Version: 1.0	Reviderad:

Kommissionen för ett socialt hållbart Umeå

Kommunfullmäktige gav 2016 kommunstyrelsen i uppdrag att inrätta en kommission för ett socialt hållbart Umeå, med uppdrag att analysera skillnader i livsvillkor i Umeå kommun mellan grupper och geografiska områden, samt ge förslag på konkreta åtgärder för en socialt hållbar utveckling i hela Umeå kommun. Det nuvarande uppdraget för kommissionen är: *Utgångspunkten ska vara att fortsätta främja sociala innovationer och medskapande, samt skapa förutsättningar för välbefinnande och framtidstro. Arbete mot barnfattigdom, förebyggande hälsoarbete samt jämställd stadsplanering ska fortgå.*

Sociala kommissionen har arbetat med att bygga upp en struktur för ökad samordning internt i Umeå kommun för att säkerställa den sociala hållbarheten i och med att staden växer, utforskat begrepp om välbefinnande och tillit som ett sätt att arbeta med social hållbarhet, och kartlagt skillnader i livsvillkor mellan grupper och geografiska områden i Umeå. Under arbetet har sociala kommissionen tagit fram tre tematiska områden som är grundläggande för att bygga den socialt hållbara staden - Barns uppväxtvillkor, Boende och bebyggelsemiljö, samt Arbete och försörjning. Dessa temaområden och fokus på samverkan och samordning som centralt i arbete med social hållbarhet har avrapporterats och godkänts av kommunstyrelsen.

Umeå kommuns strategiska jämställdhetsarbete

Umeå kommun har under lång tid arbetat med jämställdhetsfrågor på ett strategiskt och banbrytande sätt. Arbetet har bedrivits både genom jämställdhetsintegrering och med särskilda satsningar för att synliggöra och problematisera, omformulera problembeskrivningar och bredda analysen. Umeås obrutna, långsiktiga och strategiska arbete med jämställdhet har lett till att Umeå kommun lyfts som en unik förebild inom området såväl nationellt som internationellt.

Jämställdhetsutskottet är ansvarigt för Strategi för jämställdhetsarbete som antogs av kommunfullmäktige första gången 2011 och reviderades 2017. Utgångspunkten är det av kommunfullmäktige antagna övergripande målet kring jämställdhet: Att skapa förutsättningar för kvinnor och män att forma samhället såväl som sina egna liv. Umeå kommun har en tjänsteresurs som stöd i processer kring jämställdhetsfrågor och -integrering på övergripande nivå samt som arbetar med strategiskt utvecklingsarbete i frågorna.

Umeås brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete

Umeå brotts- och drogförebyggande råd (Umebrå) syftar till att minska brottslighet framförallt genom att möjliggöra samverkan inom kommunens olika verksamheter och mellan samhällets olika aktörer, som kan spela en brottsförebyggande och trygghetsskapande roll. Den nu gällande samverkansöverenskommelsen (2021–2024) med polismyndigheten fastställer att Umeå kommun är den enda större kommunen i landet där det ännu inte finns ett utsatt område, men att tendenser till social oro finns. För att motverka dessa startade det övergripande uppdraget Umeå växer – tryggt och säkert under 2018, i samarbete med Polisen och med särskilt fokus på de nordöstra stadsdelarna har högre tal av otrygghet än övriga kommunen.

Särskilt fokus ligger på krafttag mot narkotika, öka förtroendet för samhällets företrädare, skapa trygga och säkra platser utifrån aktuell lokal lägesbild, samt motverka segregation och förebygga utanförskap. Den viktigaste utgångspunkten är att alla kommunens medborgare ska fortsätta känna sig trygga och uppleva livskvalitet i en växande stad och kommun.

Det sociala hållbarhetsprogrammets fem utvecklingsområden

Programmet för social hållbarhet tar sin utgångspunkt i, och bygger vidare på, det arbete som har gjorts och som pågår i relation till social hållbarhet som presenterats ovan, och har fem föreslagna utvecklingsområden:

1. Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden
2. Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv
3. Barns uppväxtvillkor
4. Boende och bebyggelsemiljö
5. Arbete och försörjning

Detta avsnitt utgår ifrån ovan nämnda utvecklingsområden och presenterar rapporter framtagna av Umeå kommun samt andra aktörer, med statistik och fördjupad information.

Övergripande rapporter om social hållbarhet

Det finns ett flertal rapporter som behandlar alla eller flera av programmets fem föreslagna utvecklingsområden. De presenteras nedan.

Kommunens egna rapporter

- **UNGA 20** (www.umea.se/rappporter)
 - Undersökningen UNGA genomförs vartannat år av Umeå kommun och är en enkätbaserad folkhälsoundersökning som riktar sig till ungdomar i åldern 13–18

år. Frågorna i enkäten utgår från kommunens folkhälsomål och visar utvecklingen kring varje hälsoområde.

- **Jämlika liv 20** (www.umea.se/rapporter)
 - Undersökningen UNGA genomförs vartannat år av Umeå kommun och är en enkätbaserad folkhälsoundersökning som riktar sig till ungdomar i åldern 13–18 år. Frågorna i enkäten utgår från kommunens folkhälsomål och visar utvecklingen kring varje hälsoområde.
- **Kartläggning av arbetet med Agenda 2030**
(<https://www.umea.se/download/18.1c16b00a1742340e02e965/1598450997549/Kartl%C3%A4ggning%20av%20arbetet%20med%20Agenda%202030.pdf>)
 - En nulägesbeskrivning från 2018 av Agenda 2030 i Umeå som syftar till att ge såväl en överblick som konkreta exempel på hur vi i Umeå kommun samverkar för att nå de 17 målen.

Andra rapporter

- **SCB:s medborgarundersökning 2020 Umeå kommun**
(<https://www.scb.se/contentassets/ad7356deed2c4666ad81b7f00050da38/medborgarunders.-umea-rapport-2020.pdf>)
 - Medborgarundersökningen visar hur kommunens invånare ställer sig till kommunen som en plats att bo och leva på, kommunens olika verksamheter, samt inflytande över kommunala beslut och verksamheter. Resultaten presenteras i jämförelse med andra kommuner samt med tidigare års resultat.
- **Socialt kapital som en resurs i planering och design av socialt hållbara och hälsofrämjande bostadsområden** (<https://www.umu.se/forskning/projekt/socialt-kapital-som-en-resurs-i-planering-och-design-av-socialt-hallbara-och-halsoframjande-bostadsomraden-en-mixad-metodstudie/>)
 - Forskningsprojektet vid Umeå Universitet mäter och följer upp det sociala kapitalet i ett antal bostadsområden i Umeå kommun, för att få kunskap om hur det påverkar hälsan över tid för olika sociala grupper. Projektet genomförs i nära samarbete med Umeå kommun, och socialt kapital kan vara en indikator på social hållbarhet och genom att mäta det kan man få en uppfattning om hur socialt hållbart ett område är.
- **Tillitsbarometern** (<https://www.esh.se/tillitsbarometern>)
 - En nationell befolkningsundersökning genomförd på lokal/kommunal nivå med syfte att studera relationen mellan tillit och variation i jämlikhet, föreningsliv, laglydighet, religiositet och etnisk mångfald. Forskningsprojektet har genomförts under flera år och dess resultat presenteras i tre olika rapporter.
- **European Social Progress Index**
(https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress)
 - Social Progress Index är utformat för att komplettera BNP som mått på utveckling och välmående hos befolkningen och är uppbyggt utifrån tre dimensioner: Basic Human Needs, Foundations of Wellbeing och Opportunity. Övre Norrland är den EU-region som är högst rankad i ESPI.

Nedan presenteras rapporter som, utöver de ovan nämnda, har specifik relevans för vardera av programmets föreslagna utvecklingsområden.

Utvecklingsområde 1: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Kommunens egna rapporter

- **Våldskartläggning 2021** (www.umea.se/rapporter)
 - Rapporten ger en övergripande lägesbild över våldet i Umeå kommun med en deskriptiv ansats med utgångspunkt i Umeå kommuns folkhälsoundersökningar Jämlika liv 20 och Unga 20 som sedan kompletterats med nationell och lokal data från verksamheter i Umeå som arbetar inom våldsområdet. Rapportens syfte är att ge en övergripande lägesbild över våldet i Umeå kommun med ambitionen att mäta förekomst, frekvens och allvarsgrad av våld i alla dess former.

Utvecklingsområde 2: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv

Kommunens egna rapporter

- **Kön, makt och politik! Trettio år av jämställdhetsarbete i Umeå kommun** (www.umea.se/jamstalldhet)
 - Skriften har tagits fram för att synliggöra och uppmärksamma 30 års arbete för ett jämställt Umeå. I de olika texterna varvas historiska tillbakablickar med nedslag i konkreta exempel från verksamheter, och ger en övergripande bild av kommunens jämställdhetsarbete under 30 år.

Andra rapporter

- **Kvinnor och män i belysning Västerbotten 2019** (Länsstyrelsen: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/tjanster/publikationer)
 - Rapporten ger en nulägesbild kring kvinnors och mäns situation och livsvillkor i Västerbotten, med statistik på kommunnivå. Informationen som presenteras i rapporten utgår ifrån de sex jämställdhetspolitiska delmålen.

Utvecklingsområde 3: Barns uppväxtvillkor

För detta utvecklingsområde är särskilt UNGA-enkäterna som nämns bland de övergripande rapporterna relevanta.

Utvecklingsområde 4: Boende och bebyggelsemiljö

Kommunens egna rapporter

- **Umeås stadsdelar – så står det till** (www.umea.se/stadsdelar)
 - Rapporten tar ett brett grepp kring social hållbarhet inom stadsutvecklingen och lyfter verktyg och konkreta rekommendationer för att planera och bygga en socialt sammanhängande stad. Den bygger på kvalitativa och kvantitativa analyser, en stadsdelsdialog där 2 000 umebor deltagit samt, via ett samarbete med Umeå universitet, material från en enkät som 7 000 umebor svarat på.

- **Kunskapsrapport om Umeå landsbygd (kommande publicering 2022)**
 - Syftet med rapporten är att belysa förändringar inom kommunens fem utpekade målområden för landsbygdsutveckling: Attraktiva livsmiljöer, Starkt lokalt näringsliv, Väl fungerande offentlig service, Goda kommunikationer och Aktiv lokal utveckling. Rapporten kommer dels vara underlag för byarna i deras utvecklingsarbete, men också ett sätt för kommunen att identifiera behov och förbättringsområden i vårt arbete med landsbygdsutveckling
- **Så trivs äldre i flerbostadshus i Umeå kommun 2018 (www.umea.se/rapporter)**
 - Rapporten bygger på en enkätundersökning från hösten 2017 till äldre om hur de upplever tillgängligheten runt omkring och inne i sin bostad. Syftet med rapporten är dels att i enlighet med nationella samt kommunala bostadspolitiska mål följa och få ökad kunskap om levnadsvillkor, boendemiljö och tillgänglighet för äldregruppen, och dels att lägga grund till att jämföra boendemiljön och hur den förändras för äldre personer i flerbostadshusbeståndet över tid.
- **Uppföljning av Bostadsförsörjningsprogrammet 2018 (www.umea.se/rapporter)**
 - Rapporten följer upp de indikatorer som preciserats i kommunens bostadsförsörjningsprogram. Den första delen behandlar kommunens bostäder och dess förändring. Den andra delen beskriver strukturella utmaningar på Umeå kommuns bostadsmarknad i form av bostadsbrist, trångboddhet och segregation medan den tredje delen redogör utvecklingen för särskilda grupper.

Utvecklingsområde 5: Arbete och försörjning

Kommunens egna rapporter

- **Umeå kommuns största arbetsplatsområden 2019 (www.umea.se/rapporter)**
 - Som ett led i att skapa förutsättningar för fler företag och fler arbetstillfällen måste kommunens verksamheter även veta hur många anställda som finns inom arbetsplatsområdena, hur dessa har utvecklats under de senaste åren, vilka branscher som har ökat eller minskat och till vilka arbetsplatsområden det finns en stor inpendling – information som återfinns i rapporten. Rapporten inkluderar även en viss framåtblick över vad som kan förväntas ske i framtiden baserat på vilka planer som finns i dagsläget.

Andra rapporter

- **Socialt bokslut 2020 (Samordningsförbundet Umeåregionen: https://samordningsforbund.se/umearegionen/social_redovisning)**
 - Rapporten har till syfte att påvisa effekterna av den finansiella samordningen samt redovisa resultatet av insatserna för personer som har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser med syftet att uppnå eller förbättra sin förmåga att utföra förvärvsarbete.

Översikt socialt kapital i Umeås stadsdelar

Socialt kapital ses som ett mer väldefinierat begrepp än social hållbarhet. En plats med högt socialt kapital kännetecknas av att där finns starka sociala nätverk och en hög nivå av tillit, förtroende och stöd mellan de boende. Att bo på en sådan plats tros vara hälsofrämjande och det finns studier som visar att de som bor i områden med högt socialt kapital har bättre hälsa än de som bor i områden med lågt socialt kapital. Socialt kapital kan således vara en indikator på social hållbarhet och genom att mäta det kan man få en uppfattning om hur socialt hållbart ett område är.

Nedan ges en översikt av mätningarna inom forskningsprojektet *Socialt kapital som en resurs i planering och design av socialt hållbara och hälsofrämjande bostadsområden* vid Umeå universitet, som i samarbete med Umeå kommun mäter och följer upp det sociala kapitalet i ett antal bostadsområden i Umeå kommun, för att få kunskap om hur det påverkar hälsan över tid för olika sociala grupper. Denna tabell återfinns i rapporten *Umeås stadsdelar – så står det till* (www.umea.se/stadsdelar) på sidan 154.

Nivåerna är relativa vilket innebär att stadsdelarna i Umeå rankas i förhållande till varandra. Att ett område exempelvis sjunker från en nivå behöver alltså inte nödvändigtvis betyda att det blivit sämre i det området utan det kan också betyda att det blivit bättre i andra områden.

Område	2006	2020
Väst på stan	Medelhögt	Högt
Centrala stan	Lågt	Lågt
Öst på stan	Medelhögt	Lågt
Backenområdet	Högt	Högt
Umedalen	Mycket lågt	Medelhögt
Västerslätt, Rödäng	Mycket högt	Mycket högt
Haga	Lågt	Lågt
Sandbacka	Medelhögt	Medelhögt
Västra Ersboda	Högt	Medelhögt
Östra Ersboda	Lågt	Mycket lågt
Mariedal	Mycket högt	Mycket högt
Mariehem, Mariestrand	Lågt	Lågt
Berghem, Fridhem	Lågt	Medelhögt
Nydalahöjd, Marielund, Liljansberget	Mycket lågt	Mycket lågt
Ålidhöjd	Mycket lågt	Mycket lågt
Tomtebo, Tavleliden, Carlslid	Medelhögt	Medelhögt
Gimonäs	Mycket högt	Mycket högt

Sofiehem	Mycket högt	Högt
Carlshem	Mycket lågt	Mycket lågt
Ålidbacken	Mycket lågt	Mycket lågt
Ålidhem	Mycket lågt	Mycket lågt
Östteg, Ön, Alvik	Högt	Högt
Böleäng	Högt	Högt
Västteg	Medelhögt	Lågt
Röbäck	Högt	Mycket högt